İstiqlal fədailəri

İranda rejimə qarşı etiraz bütün xalqların azadlıq hərəkatına çevrilib

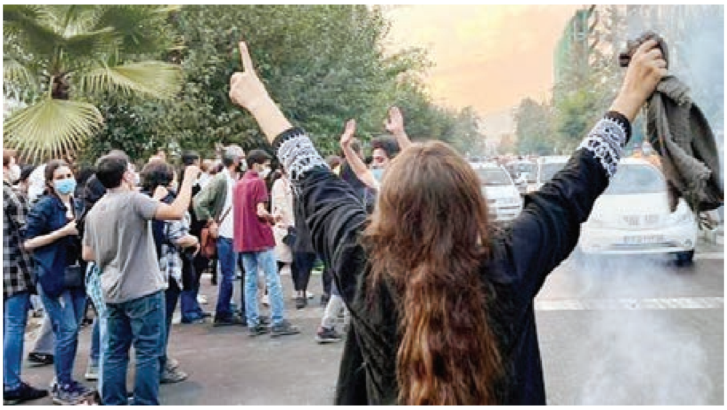

Sentyabr ayında İranda Məhsa Əmininin ölümü ilə başlayan etiraz aksiyaları qısa zamanda ölkənin əksər böyük şəhərlərini bürüdü. Hakimiyyət dairələri nümayişlərin qarşısını almağa çalışsa da, mümkün olmadı, etirazçıların sayı gündən-günə artmaqda davam etdi. Etirazlara səbəb isə ilk başlarda qadınların hicaba yox deməsi, azadlıq və hüquqlarının qorunması olsa da, alovlanmaqda olan nümayişlər getdikcə rejimə qarşı çevrildi.

Nümayişçilərin əsas hissəsini isə bu günə qədər qadınlar təşkil edirlər. Ölkədə əxlaq polisinin ləğv ediləcəyi ilə bağlı yayılan xəbərlərdən sonra belə hicablarını yandıran qadınlar bunun nümayişlərin dayanacağına yetərli olmadığını bildirirlər. Belə ki, hicab azadlığı ilə etiraza çıxanlar artıq molla rejiminin dəyişikliyini tələb edirlər. Çünki anlayırlar ki, qadınların azadlıqlarını əlindən alan, onların hüquqlarını qorumayan, hicaba görə öldürülən, qadınların haqlarını tapdalayan rejimi dəyişmədən dəyişiklik mümkün deyil. Molla rejiminin hökm sürdüyü halda daim günahsız insanlar edam olunacaq, qadınların bütün haqları tapdanacaq.

Bu aksiyalar İranda qadınların ilk etirazları deyil, müxtəlif illərdə də iranlı qadınlar hicaba görə nümayişə çıxıblar. Bununla belə, həmin aksiyaların qarşısı polis tərəfindən alınıb, nəticədə qadınların tələbləri yerinə yetirilməyib. Budəfəki etirazlar isə nəinki iranlılar, orada yaşayan digər hüquqları pozulan millətlərin də azadlıq hərəkatına çevrildi.

Amma hər şeydən öncə bu, qadınların azadlıq hərəkatı, onların ayağa qalxdığı, haqlarını tələb etdiyi nümayişlərdir. İranda etirazlar başlayandan müxtəlif ölkələrdə qadınların saçlarını kəsərək iranlı qadınlara dəstək xarakteri daşıyan videogörüntülər də yayılır. Dünyanın hər yerindən tanınmış şəxslər paylaşımlar edərək iranlı

qadınlara dəstək olduqlarını bildirir, onları cəsur, qorxmaz qadınlar adlandırırlar.

"İlin qəhrəmanları" seçilən iranlı qadınlar

ABŞ jurnalı da nümayişçi qadınları yüksək qiymətləndirib. Belə ki, həftəlik nəşr olunan "Time" jurnalı 22 yaşlı Məhsa Əmininin ölümü ilə başlayan etirazlara rəhbərlik edən iranlı qadınları "İlin qəhrəmanları" seçib. Jurnal təxminən 3 aya yaxın davam edən etirazların bu günə qədər ölkə hakimiyyətinə qarşı ən uzunsürən nümayişlər olduğunu diqqətə çatdırıb.

Etiraz aksiyalarına qatılan iranlı qadınları "savadlı, dünyəvi, liberal" kimi xarakterizə edən "Time" etirazın səbəblərinin çox olduğunu və hökumətin buna əsaslı cavabının olmadığını qeyd edib. Eyni zamanda məqalədə bildirilib ki, dəyişiklik axtaranların istəkləri nümayiş etdirilir, "qadın, həyat, azadlıq" sözləri şüarlara çevrilir.

Həmçinin jurnal ötən illərdə İranda bəzi qızların hicabı açaraq tək keçirdiyi sakit etirazdan söz açıb, qadına qarşı düşmənliyi siyasət brendinə çevirən hökumətlərin bu gücü görmədiyini bildirib.

Ümumiyyətlə, iranlı qadınların əvvəlcə hicab, daha sonra rejimə qarşı etirazları müxtəlif ölkələr tərəfindən onların cəsarətli addımları kimi qiymətləndirilir. Azadlığı tələb edən qadınların etirazları artıq çoxlarını qəflət yuxusundan oyadıb.

Hər kəs haqqını axtarır, hüququnun qorunmasını tələb edir, ən əsası isə azadlıq istəyir. Elə azadlıq da insanın əsas hüququ deyilmi?

Etirazlar hələ də səngimək bilmir. Bununla yanaşı, etiraz aksiyalarına rəhbərlik edənlər, insanları nümayişlərə qaldıranlar saxlanılır, həbs olunur, barələrində ölüm hökmü də çıxarılır. Yəni rejim insanların tələblərini yerinə yetirmək əvəzinə onların azadlıq hüququnu pozmaqda davam edir, bununla yanaşı, insanın yaşamaq hüququnu da əlindən alır.

Etirazçılar edam edilirlər

İran İnsan Haqları Təşkilatının dekabrın 7-nə olan məlumatına görə, ölkədə davam edən ümummilli etirazlarda təhlükəsizlik qüvvələri tərəfindən 63-ü uşaq, 29-u qadın olmaqla 450-dən çox şəxs öldürülüb. Nümayişçilərdən 5 nəfərinə ölüm hökmü çıxarılıb, ümumilikdə isə belə şəxslərin sayı 11-ə çatıb. Qeyd olunub ki, 63 uşaqdan 9-u qızdır. Onların yaşı 18-dən aşağı olsa da, hamısı sənədlərlə təsdiqlənməyib və təşkilat onların yaşlarının təsdiqlənməsi üçün çalışır. Ölüm hallarının ən çox Sistan və Bəlucistan, Kürdüstan, Tehran, Mazandaran, Kirmanşah və bəzi tarixi Azərbaycan şəhərlərində qeydə alındığı bildirilir.

Ölüm hallarının hələ də araşdırıldığı bildirilir və ölənlərin daha çox olduğu ehtimal edilir. Daha dəhşətlisi odur ki, ölüm hökmü təsdiqlənən etirazçıların da adı gizlədilir.

İran rəsmiləri etiraz aksiyalarında öldürülən və saxlanılanların sayını və kimliyini də açıqlamır. Ölüm hökmü çıxarılanlarla bağlı gizlilik isə yəqin ki, edamın qarşısının alınmasına olacaq əngəlləri qabaqlamaqdır. Hər bir halda rejim insanların haqlarını tapdalamaqda, onların hüquqlarını pozmaqda davam edir.

Əsmər QARDAŞXANOVA,
"Azərbaycan"

Azərbaycan.- 2022.- 10 dekabr.- S. 13.